नेपालले हरित, उत्थानशील र समावेशी विकास (GRID) को मार्गतर्फ रूपान्तरण आरम्भ गर्दैछ । कोभिड–१९ महामारीबाट सिर्जित बेरोजगारी, असमानता, जलवायु परिवर्तन र वातावरण क्षयीकरण, र विश्वव्यापी आर्थिक मन्दी एकअर्कासँग अन्तरसम्बन्धित चुनौतीहरु हुन् । यी चुनौतीहरुलाई राष्ट्रले दिगो, एकीकृत तथा व्यवस्थित रुपमा सम्बोधन गर्न आवश्यक छ । यी संकटहरुको संवेदनशिलतालाई ध्यानमा राख्दै, पर्याप्त लगानी र आवश्यक नीति कार्यान्वयन, अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय सहयोग र सहायता सहित गरिब तथा सङ्कटासन्न अवस्थामा परेका मानिसहरुलाई लक्षित गरी, नेपाली समाजमा थप समावेशी अवसर र हरित रोजगारीहरु सिर्जना गर्न आवश्यक छ । हरित, उत्थानशील र समावेशी विकासले नेपालमा देखिएका र भविष्यमा आईपर्ने संकटहरुको सही प्रतिक्रियात्मक कार्य पहिचान गरी विकासको पथलाई हरित, उत्थानशिल र समावेशी बनाउन आवश्यक अवसरहरु सृजना गर्ने पहलकदमी गर्दछ

GREEN

हरित अर्थतन्त्रबाट वर्तमान र भविष्यको विकासका चुनौतीहरुलाई सार्वजनिक र निजी दुवै क्षेत्रको नेतृत्व र लगानीबाट आर्थिक वृद्धि, दीगो विकास, रोजगारी र जीविकोपार्जनको रक्षा गर्न पहल गर्ने । जलवायु परिवर्तन, प्राकृतिक प्रकोप, प्रदूषणबाट स्वास्थ्यमा पर्ने प्रभाव र जैविक विविधताको विनाश जस्ता जोखिमहरुले आर्थिक वृद्धिदरलाई संकुचित बनाउन सक्छ ।

RESILIENT

भविष्यमा पर्ने सम्भाव्य आघातहरु (Shocks) बाट नेपाललाई पूर्णरूपमा सुरक्षित गरी सामान्य अवस्थामा फर्कन सक्ने बनाउने । आर्थिक मन्दी, वित्तीय अस्थिरता, द्वन्द्व, प्राकृतिक प्रकोप, प्राकृतिक स्रोतमा आउने ह्रास, जलवायु परिवर्तन, प्रदूषण तथा महामारी लगायत विभिन्न प्रकारका जोखिम तथा अनिश्चितताको पूर्वतयारी तथा जोखिम व्यवस्थापनमा लगानी गर्ने । यस्ता जोखिम तथा अनिश्चितताहरु प्राय: अन्तरसम्बन्धित हुने गरेका छन् ।

INCLUSIVE

विद्यमान असमानता तथा बहिष्करणले विकासको मार्गमा बाधा निम्त्याउँछ । तसर्थ, अबको विकासका प्रयासहरुले कसैलाई छुटाउनु हुँदैन, अवसर तथा प्रतिफलमा हुने विभेद घटाउनुपर्छ र बहिष्करणमा परेका समूहहरुलाई लाभको उचित हिस्सा प्राप्त गर्न सहयोग गर्नुपर्छ । मानव पूँजीको सम्भाव्यतालाई खोजी गर्दा उत्थानशील हरित आर्थिक वृद्धिलाई अघि बढाउन मद्दत गर्दछ ।

काठमाडौं घोषणापत्र (२०२१) पछिका केही उपलब्धिहरु

- हरित, उत्थानशील र समावेशी विकास (GRID) रणनीतिक कार्य योजना २०२४-२०३४ तयार भई छलफलको क्रममा रहेको ।
- यस अवधारणाले नेपाललाई आफ्ना राष्ट्रिय, प्रादेशिक र स्थानियतहका विकास योजनाहरु, राष्ट्रिय निर्धारित योगदान, राष्ट्रिय अनुकूलन योजना आदिमा प्राथमिकताहरुको कार्यान्वयनका लागि सार्वजनिक तथा निजी क्षेत्रको वित्तीय लगानी र कार्यहरु गर्न समन्वय गरेको ।
- GRID प्राथमिकीकरणका मापदण्ड तयार: (१) हरित, उत्थानशीलता र समावेशीतामा उद्देश्यहरु एकैसाथ हासिल हुने खालका सबै लगानी र नीतिहरु, (२) नेपाली असल अभ्यास र सफलताहरुमा आधारित, (३) रुपान्तरणकारी प्रभाव : विस्तारयोग्य लगानी र नीतिहरु जसबाट विकासका पहलहरुमा रुपान्तरणकारी प्रभाव आउने। (४) कार्यान्वयनको व्यावहारिक पाटा: नेपालमा लगानी र नीति लागू गर्न सकिने, र (५) वित्तीय स्रोतहरुको उपलब्धता तथा लगानी परिचालन गर्ने वातावरण ।
- विकास साझेदारबाट नयाँ आयोजनामा लगानीहरु थप स्पष्ट रूपमा GRID अवधारणासँग आबद्ध गरिएको ।
- बजेट सहायता नीति सञ्चालनको सहयोगमा विभिन्न नीतिगत सुधारहरुले सबै क्षेत्रमा GRID संक्रमण (ट्रान्जिसन) को वातावरणलाई सुदृढ बनाइरहेको ।
- सबै क्षेत्र र सरोकारवालाहरुका प्राथमिकता बुझ्न GRID को नीतिगत तहमा विषयगत सातवटा गोलमेच (राउन्डटेबल) बैठक गरिएको ।
- १९ वटा नीतिगत पत्रहरुको मस्यौदा तयार गरिएको ।
- मस्यौदा रणनीतिक कार्य योजनामा GRID कार्यदलकाबाट राय र सुझाव लिने क्रममा ।

नेपाल सरकार र विकास साझेदारहरुले हरित, उत्थानशील र समावेशी विकास रणनीतिक कार्य योजनामा नेपालका अर्थतन्त्रका लागि १० वटा क्षेत्रगत र चार क्रस कटिङ संक्रमणकालिन (Transitions) मार्गका विषयवस्तुहरु लगानीका प्राथमिकतामा सिफारिस गरिएको छ ।

https://rb.gy/i7528y

GRID रणनीतिक कार्य योजनाले पहिचान गरेका प्राथमिकताप्राप्त संक्रमणहरू (ट्रान्जिसन्स)

संक्रमण १: जल-कृषि-वनको अन्योन्याश्रित (आपसी) सम्बन्धबाट उचित लाभ प्राप्त गर्न भू-परिधि व्यवस्थापन

- उत्पादनमूलक जीविकोपार्जनका साथै संरक्षणका लागि सामुदायिक वनको अभिवृद्धि
- बहुउद्देश्यीय जल भण्डारण र ऊर्जा उत्पादनमा विस्तार
- जलवायुमैत्री कृषि, बजारीकरण, जोखिम व्यवस्थापन, मूल्य अभिवृद्धि, खाद्यान्नमा हुने नोक्सानिको न्यूनीकरण
- थप सहुलियत नीतिको ढाँचासहित संरक्षित क्षेत्रमा संरक्षणमा आधारित पर्यटन
- अधिकतम लाभ प्राप्त गर्न एकीकृत अवधारणा

संक्रमण २: विपद् जोखिम व्यवस्थापन, पूर्वतयारी र सामाजिक सुरक्षा

- सवै तहमा विपद पूर्वसूचना प्रणालीहरूको विकास
- तहगत विपद् जोखिम वित्तीय प्रणाली स्थापना
- सामाजिक सुरक्षा प्रणालीहरूलाई विपद्-सम्वेदनशील बनाउने

संक्रमण ३: दिगो तथा समावेशी भूमि प्रशासन

- सवै तहमा दिगो, व्यवस्थित र समतामूलक भू-प्रशासन, भूउपयोग योजना र मोहियानी हकको सुरक्षा अभिवृद्धि

संक्रमण ४: दिगो र उत्थानशील सडक र यातायात

- डिजाइनमा भूप्राविधिक, जैविकभौतिक, जल तथा मौसम विज्ञान र इन्जिनियरिङ सुझावहरूसहित उत्थानशील सडक
- सञ्जाल स्तरमा उत्थानशील योजना सुधार, दोहोरोपना हुन नदिन योजना, र भू-परिधि स्तर र प्रकृतिमा आधारित समाधानहरूको प्रर्वद्धन

संक्रमण ५: नेपालको नवीकरणीय ऊर्जा सम्भाव्यताको प्रचुर मात्रामा उपयोग

- नवीकरणीय स्रोतहरूबाट ऊर्जा उत्पादन क्षमतामा वृद्धि
- विद्युत क्षेत्रको वित्तीय सम्भाव्यता र सुशासन अभिवृद्धि
- विद्युतीकरण र निर्यात वृद्धि गर्न बढाउन राष्ट्रिय ग्रिड विस्तार

संक्रमण ६: हरित, उत्थानशील र समावेशी शहरहरू

- प्रकृतिमा आधारित समाधानहरु प्रयोग गरी उत्थानशील शहरी पूर्वाधारमा लगानी
- आधारभूत सेवा, सार्वजनिक यातायात, र भूउपयोग योजना सुधार
- हरित भवन कोड तथा हरित शहर पूर्वाधार निर्माण

संक्रमण ७: उत्थानशील खानेपानी तथा सरसफाई

- खानेपानी तथा सरसफाइ, पानीको मुहान संरक्षण, र जलाधार प्रणालीमा लगानी वृद्धि र समन्वय

संक्रमण ८: वायु गुणस्तर सुधार

- न्यून उत्सर्जन प्रविधिहरु (इँटा भट्टा, इन्धन, आदिमा), स्वच्छ शहरी यातायात, स्वच्छ चुलोको प्रयोग, खुला स्थानमा फोहोर जलाउन विधिम रोक, डढेलो व्यवस्थापन, र पूरक वातावरणीय वित्तीय नीतिहरु
- स्थानीय वायुको ढाँचा ९ब्ष्चकजभम० व्यवस्थापन सम्बन्धी नयाँ क्षेत्रीय अवधारणामा सहभागी

संक्रमण ९: प्लाष्टिक सहित ठोस फोहोरमैलाको दिगो व्यवस्थापन

- नयाँ मूल्य श्रृंखलाहरु जस्तै: वन र कृषिबाट प्लाष्टिकको विकल्प अन्वेषण र लगानी बिस्तार गर्ने
- आधुनिक ल्यान्डफिलहरु निर्माण गर्ने

संक्रमण १०: मानव पुँजीबाट लाभ

- शिक्षा: बजारसँग सान्दर्भिक व्यावसायिक तालिम, र अनुसन्धान तथा उद्यमशीलता डिजाइन र कार्यान्वयन
- स्वास्थ्य: जनस्वास्थ्य प्रणाली सहितको वातावरणीय स्वास्थ्य, एक स्वास्थ्य (One Health)
- रोजगारीको सुनिश्चितता

सबै संक्रमणहरू (ट्रान्जिसन्स) सँग अन्तरसम्बन्धित विषयहरू

वातावरणीय शासन	लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण	निजी पूँजीको परिचालन	डिजिटल विकासलाई गति
रणनीतिक वातावरणीय तथा सामाजिक मूल्याङ्कन, वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन, अनुगमन	आर्थिक वृद्धिमा योगदान गर्न र लाभान्वित हुने महिला, दलित र अन्य सङ्कटासन्न समूहहरुका लागि सम्भावनाको ढोका खोल्न सबै कार्यक्रमहरूलाई समावेशीकरणमा आधारित बनाउने	निजी पूँजी परिचालनका लागि वातावरण बनाउने: राम्रा नीति र आयोजनाहरूका साथ निजी लगानीको सम्भावनाको ढोका खोल्ने	डिजिटल विकासलाई गति दिने: डिजिटल समाधान र नवीनतम प्रविधिहरूको विस्तार

ADB · ain · Australian Government Department of Home Affairs · British Embassy Kathmandu · European Union · Embassy of Finland Kathmandu · Ambassade de France au Népal · Embassy of Switzerland in Nepal · Embassy of the Republic of Korea

Embassy of the Federal Republic of Germany Kathmandu · ICIMOD · IFC International Finance Corporation – Creating Markets, Creating Opportunities · International Monetary Fund · Norway in Nepal – Royal Norwegian Embassy in Kathmandu · United States Embassy · United Nations Nepal · The World Bank